

Ангел Карамиджев

**БЕЗЦЕННО
КАМЪЧЕ**

РИСУНКИ ОТ ХУДОЖНИКА

Александр Топильнов

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ

РИСУНКИ ОТ АЛЕКСАНДЪР ПОПЛИЛОВ

Безценно камъче

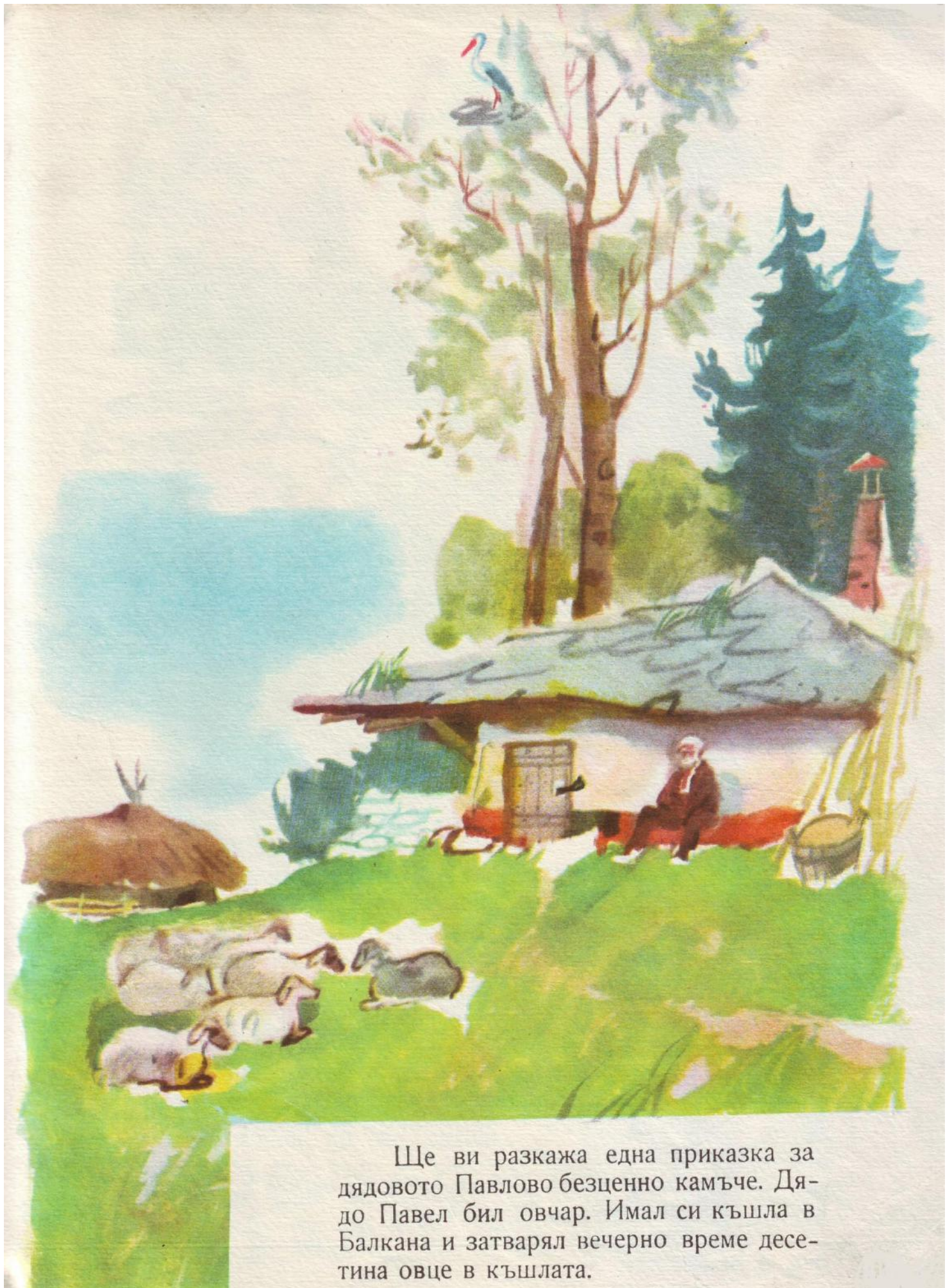
Юнакният заек
и вълчицата

Непослушните
деца

Безцветно камъче

Ще ви разкажа една приказка за дядовото Павлово безценно камъче. Дядо Павел бил овчар. Имал си къшла в Балкана и затварял вечерно време десетина овце в къшлата.

Имал си колиба с покрив от плочи, а в колибата едно коте и едно пате. Само си нямал дядо Павел балканецът кандило — да му свети на вечерята.

Веднъж дядо Павел, като вървял подир стадото си, на една поляна край гората чул писък — сякаш тънка свирка свири жална песен. Навлязъл в шумака да разбере какво има и видял, че гората гори и пращи, а край един обгорял пън се гърчи в пламъците пъстро гущерче и пици:

— Овчарино — продумало гущерчето, като го видяло, — брат да ми си — помогни ми да изляза от огъня!

Дядо Павел отвърнал:

— Да ти помогна, ала не смея да нагазя в тая жар, защото ще ми изгорят краката.

— Тогава подай тоягата си — аз ще се хвана за нея, а ти ме изтегли.

Дядо Павел подал дългата си овчарска тояга, гущерчето се обвило около нея като повитиче и се измъкнало от огъня.

— Искам да ти се отплатя — продумало гущерчето, като дошло на себе си, — ела подире ми!

— Какво ще ми дадеш? — попитал дядо Павел.

— Аз съм чедо — рекло гущерчето — на гущерския цар. Моят баща живее в една дълбока и тъмна пещера. На короната му има девет безценни камъчета, които светят като девет слънца. Ще ти дам едното.

Тръгнало гущерчето по тревата надолу към реката,
потеглил подире му старецът. Вървели, що вървели —
стигнали до пещерата.

— Ти постой въвн, пък аз ще ида за камъка! — про-
думало гущерчето!

Дядо Павел седнал на земята. Свечерявало се вече. Доде гущерчето излезе — станало тъмно. Най-сетне то се показало с безценното камъче в уста. Когато излязло — цялата поляна наоколо грейнала. Птичките от околните дървета трепнали с криле и зачуруликали. Те помислили, че се е вече съмнало и слънцето огряло.

— Вземи туй камъче и си иди в колибата. Когато стигнеш там, почукай с камъчето три пъти по земята и речи:

— Да ми дойде туй и туй! — Каквото поискаш, ще ти дойде.

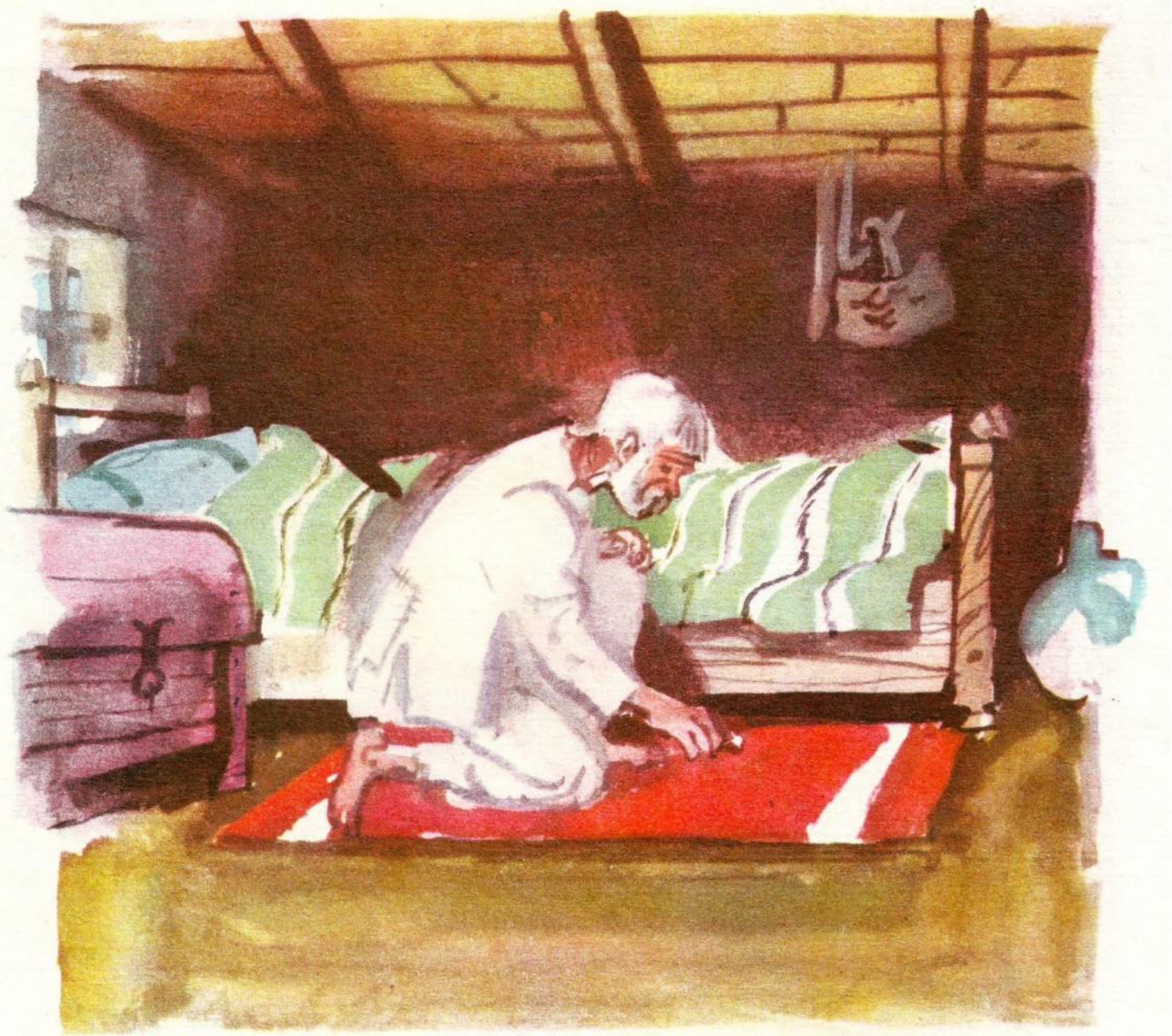
Взел дядо Павел светлото камъче и го погледнал: то било голямо колкото лешник. Пуснал го в торбата си и кривнал към колибата. Заварил стадото си пред кошарата, а патето и котето чакат вън.

Прибрал си овците старецът, влязъл в колибата и извадил камъчето. Като светнало онуй ми ти камъче — цялата колиба озарило. Котето и патето си затулили с лапичките очите — да не ослепеят. Дядо Павел се навечерял и си рекъл:

— Защо ми трябвават други работи да искам от камъчето, когато си имам всичко: и колиба, и овце, и сиренце, ето сега и светлинка ми свети на трапезата.

Легнал си да спи. Ала сън не му дохождал. Почнал да си мисли:

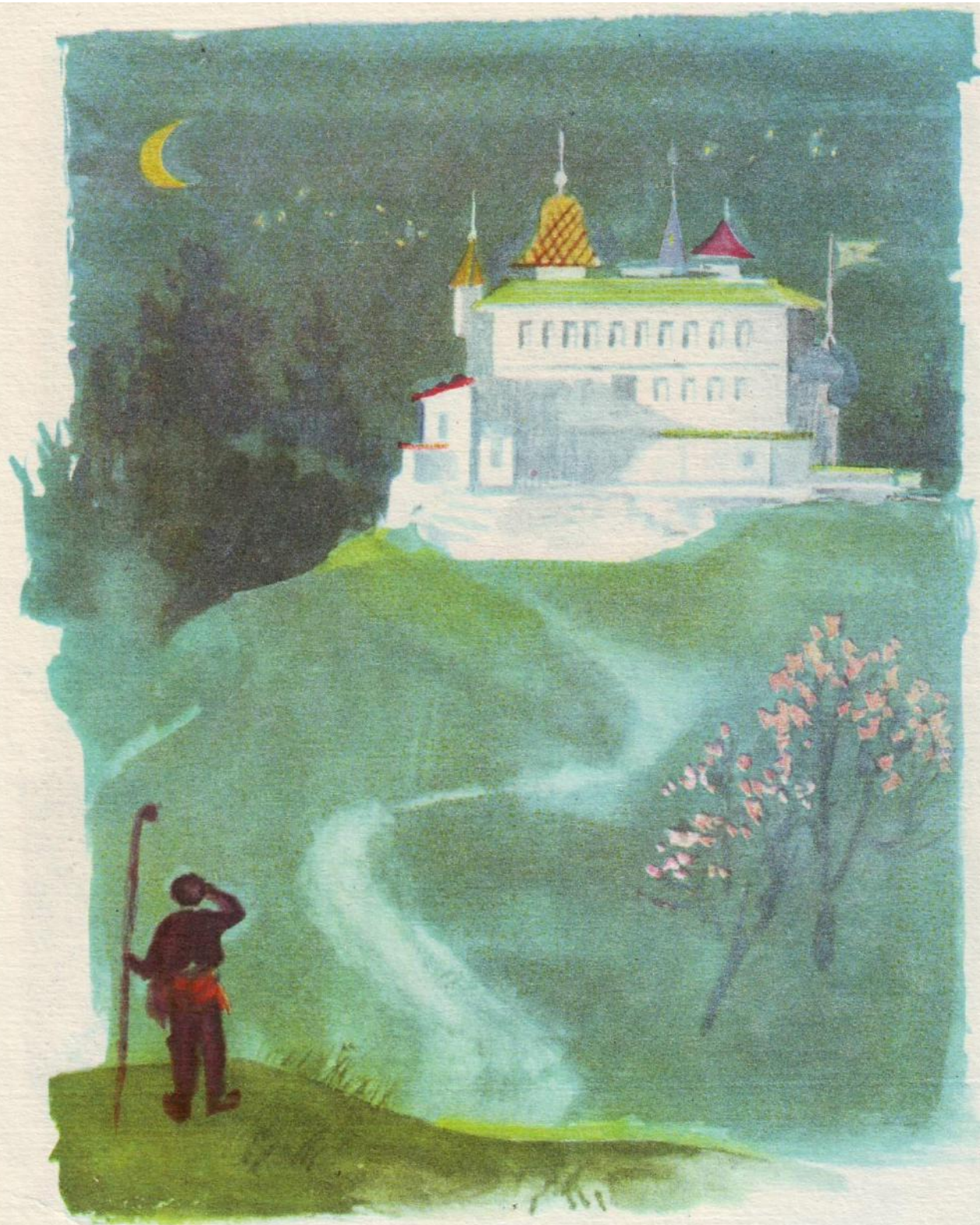

— Защо пък да не опитам камъчето? Я да поискам нещо? Какво да поискам, какво да поискам — ще поискам един мермерен дворец.

Станал от постелята, посегнал към камъчето, което си светело на полицата. Взел го, чукнал го три пъти по земята и рекъл:

— Да ми дойде тука един мермерен дворец!

Додето изрече त्या думи — ето че колибата се отместила, загубила се някъде и на мястото ѝ се появил чуден мраморен дворец. Стените на стаите били от огледала, съдовете от чисто злато, а столовете и масите — от слонова кост. Учудил се старецът, разходил се по стаите, разгледал ги и легнал на едно меко легло от пух. Скрил камъчето в пазвата си.

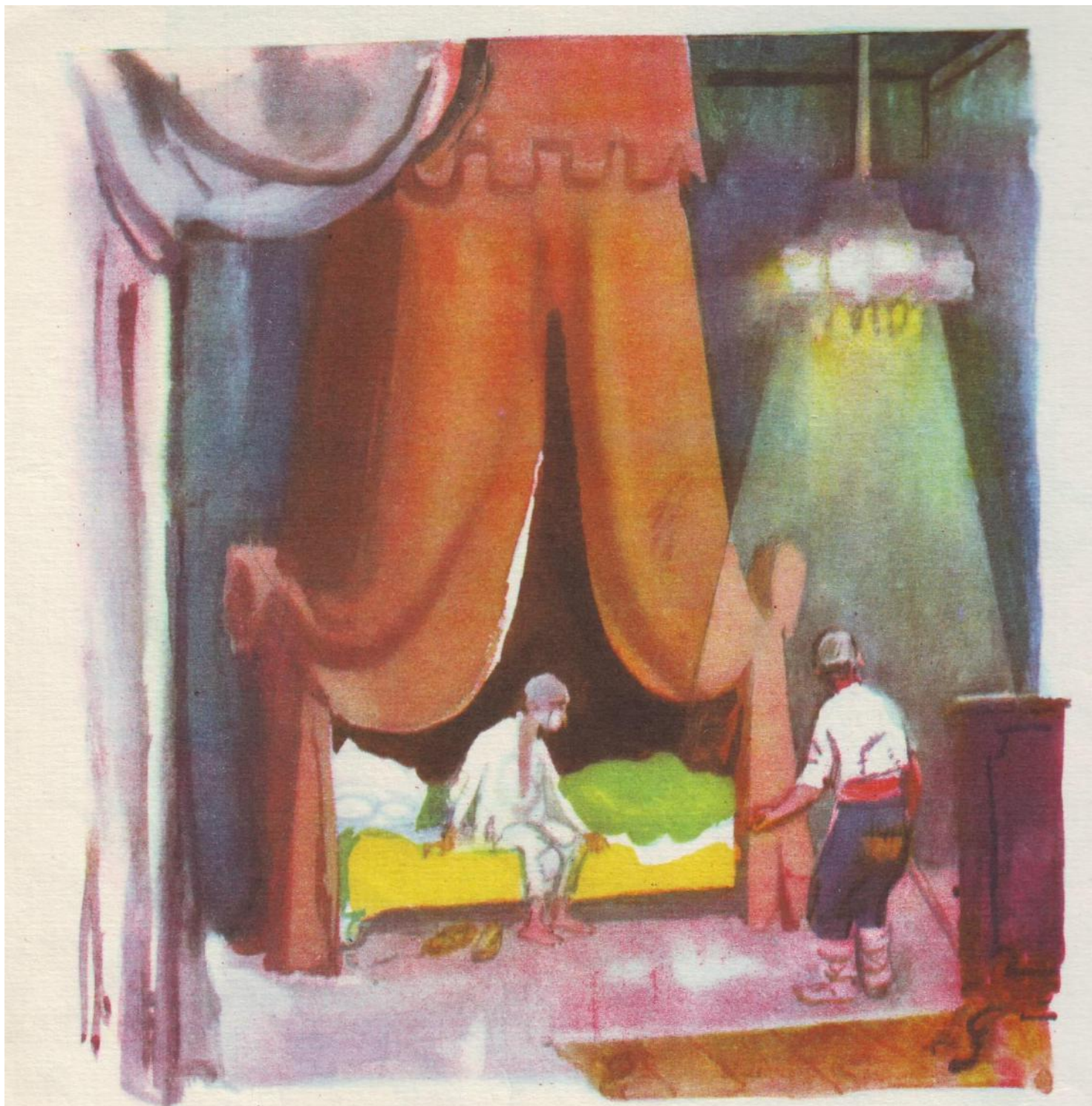
Не щеш ли, нея вечер дошъл да го навести съседът му Иван.

— Дойдох — рекъл Иван — да те видя жив ли си и да си похортуваме, защото не ми се спеше тая нощ. Какво е туй чудо? Как мога да повярвам на очите си: кой ти издигна този дворец?

— Издигна ми го камъчето.

— Кое камъче? Я дай да го видя това камъче!

Дядо Павел бръкнал в пазвата си, извадил камъчето и го подал на Ивана. Иван го разгледал и попитал:

— Ами как ти построи това малко камъче двореца?
Дядо Павел му обадил как и си прибрал камъчето.
Приказвали, що приказвали, почнали да се прозяват.

— Остани да нощуваш, Иване, в моя дом — поканил
дядо Павел съседа си.

— Къде ще легна?

— Легни до мене на тоя пух!

Легнал Иван до стареца и чакал да заспи. Щом дядо Павел заспал, Иван бръкнал в пазвата му, взел камъчето, чукнал го три пъти на земята и рекъл:

— Да дойдат четирима кралимарковци, да вземат този дворец и да го отнесат отвъд Дунав!

Додето изрече тия думи, явили се четирима крали-марковци, дигнали двореца и го понесли. Иван с камъчето поел подире им, а дядо Павел останал. Кога се събудил сутринта — погледнал наоколо и що да види? — няма никакъв дворец, няма го и безценното камъче. Само вехтата плочена колиба, котето и патето. Заплакал старецът с два реда сълзи. Нажалили се овцете и блейнали. Домъчняло на котето и на патето.

— Хайде да идем отвъд Дунав за дядовото камъче — казало котето.

— Хайде — съгласило се патето.

Тръгнали. Вървели, що вървели, извървели цялата Дунавска равнина, стигнали широката тиха река Дунав.

— Аз мога да плувам — рекло патето, — а ти не можеш. Качвай се на гърба ми да те пренеса отвъд!

Качило се котето на гърба на своето другарче — преплували отвъд. Повървели още малко, стигнали двореца. Чакали в градината, додето се стъмни, и влезли през отворения прозорец. Заварили Ивана — спи на пухеното легло, а камъчето скрил под езика си. Те разбрали, че то е там, защото в гърлото блещукала светлинка.

— Как да го взема от устата му? — попитало патето.

— Ще ти кажа как — отвърнало котето, — аз ще натопя опашката си в червения пипер и ще погладя с нея Ивановия нос. Иван ще кихне и камъчето ще падне от устата му.

Както рекло, тъй сторило котето. Натопило опашката си в пипера, погладило, Ивановия нос, Иван кихнал и камъчето изскочило от устата му. Котето го грабнало и тръгнало да бяга. Подире му се затекло патето. Бягали, бягали, стигнали пак до Дунава. Котето яхнало патето и патето заплувало. Насред Дунава патето се обадило:

— Какво е туй чудно камъче, дай да го видя!

— Не може сега — ще го изтървеш във водата. Когато излезем на брега, ще го гледаш.

— Дай ми го сега, или ще се гмурна във водата и ти ще се удавиш! — заграчило патето.

Котето се уплашило и рекло:

— Дръж!

Патето посегнало да вземе камъчето с лопатката си, ала го изтървало. Камъчето цамбурнало във водата и потънало.

Излезли двете гадинки на брега и заплакали.

Минал един рибар с въдица и ги запитал:

— Защо плачете?

— Гладни сме — отвърнало котето.

Рибарят пуснал въдицата във водата, хванал една голяма риба и я дал на патето и котето.

— На — рекъл им той, — че да не плачете!

Котето и патето отнесли рибата във върбалака, почнали да ядат и какво мислите намерили в корема ѝ? — Намерили камъчето. Рибата стояла във водата с отворено гърло и щом патето изтървало камъчето, налапала го.

Зарадвали се много гадинките, хукнали пак през Дунавското поле, извървели го и стигнали дядовата Павлова кошара. Дядо Павел лежал на земята и плачел. Търкулнали камъчето до главата му. Тогава изведнъж дядовите Павлови очи светнали. Грабнал старецът камъчето, чукнал с него три пъти по земята и викнал:

— Да ми дойде тук Иван — вързан в един чувал!

Додето изрече тия думи — появил се Иван в чувал. Грабнал си тоягата дядо Павел и — тупа-лупа — дръпнал му добър бой, па го изпроводил да си ходи.

След туй старият овчар си прибрал камъчето с кесията и рекъл:

— Не ми трябва никакъв дворец, защото Иван ще го открадне пак. Зная му нрава.

Тръгнал подир овцете си. Всяка вечер слагал камъчето на полицата — да му свети наместо кандило. А когато се поминал, гущерчето влязло в колибата и пак си прибрало камъчето.

Юнакът заек
и вълчицата

Старата вълчица имаше дом в гората. В хралупата на един стогодишен дъб тя си бе наредила стаичка, постлана с мъх. Върху мъха се излежаваха три зъбати вълчета. Те се боричкаха, хапеха се и от време на време поглеждаха през прозорчето

да видят иде ли майка им. От сутрин до вечер старата вълчица бродеше из гората и се въртеше покрай овчарските кошари да хване нещичко, а вълчетата си оставяше сами-саменички.

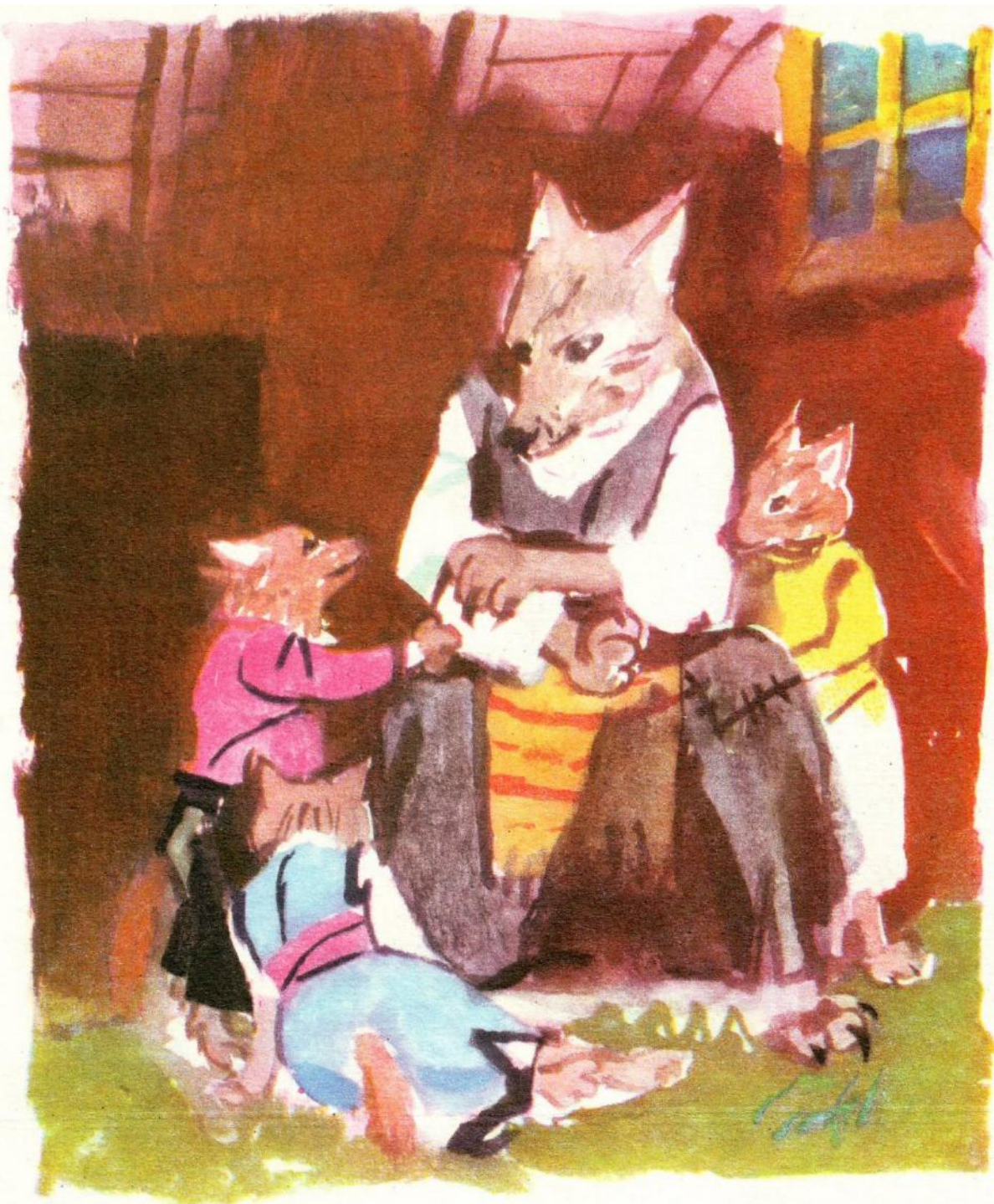
Веднъж покрай вълчата хралупа мина нашият дългоух приятел Янко Горски. Той беше заек като другите зайци, но много се гордееше с дългите си уши. Като надникна през прозорчето на хралупата, Янко се провикна:

— Хей, вълчета! Тук ли е вашата майка?

— Няма я! — отговориха в хор вълчетата. — Отиде на лов!

— Много жалко, че не я заварих, защото бях намислил да ѝ дръпна един такъв пердах, че да ме запомни додето е жива! — поклати Янко дългите си уши и отмина.

Вечерта вълчетата разказаха на майка си: тъй и тъй. Вълчицата им поръча:

— Ако се мерне пак, вие му кажете: бъди юнак, но по-далеко стой! Гледай да не попаднеш в мамините лапи!

На другия ден, тъкмо вълчицата се спусна към овчарските кошари, Янко пак пристигна. Почука на прозорчето:

— Хей, зверчета, тука ли е майка ви?

— Няма я! — отвърнаха вълчетата. — Защо ти е?

— Сърбят ме лапите. Искам да ѝ дръпна един такъв бой, че да ме запомни, додето е жива!

И Янко тъй страшно размаха ушите си, че вълчетата примряха от ужас и се свиха на дъното на хралупата.

Вечерта те пак разказаха всичко на майка си. Вълчицата се ядоса много и реши на другия ден да не ходи за плячка, а да се притули в хралупата и да дочака Янка Дългоухия.

Щом стана видело и гората се пробуди, ето го пак нашият Янко — подскок-подскок! — пристига, наднича през прозорчето и се провиква:

— Вълчета-зверчета, в къщи ли е майка ви?

— В къщи е! В къщи е! — закрещяха вълчетата. — Ей сега ще те разкъса на парчета.

Додето Янко изрече: — бягайте, крака, да бягаме! — вълчицата изскокна от хралупата и се втурна подире му. Горкият Зайо къде да се скрие? Вълчицата ей сега ще го настигне! Не щеш ли, напреде му се изпречиха две дървета, така сраснали, че помежду им беше останало само една педя празно място. Янко се блъсна и с голяма мъка се провря между дърветата. Вълчицата налетя след него,

но се заклеши здравата и там остана. Тогава Янко Горски грабна един сух откършен клон и почна да налага вълчицата по гърба. Пат-кют! — съсипа я от бой. Пердаши я, додето му от-
маляха заешките лапи. По едно време вълчицата напрегна всич-
ките свои сили, измъкна се от дърветата и пак насмете заека
напреде си. Янко хукна да бяга. Цели дървета прескачаше, но
вълчицата вървеше по петите му. Но ето че пред Янка се
ширна едно кално, тинесто блато.

— То се видя, че вълчицата ще ме разкъса и ще ме изяде, но поне нека ме изяде окалян — рече си той и бух! — в блатото. Тъкмо се измъкна на другия бряг и вълчицата пристигна задъхана. Погледна калния Янко, но не го позна, защото ушите му бяха кльопнали от тинята надолу. Само го запита:

— Ти, кално животно, жаба ли си, или си воден плъх?

— Плъх съм! — отвърна Янко.

— Като е тъй, кажи ми, не е ли минавал тъдява един заек с дълги уши?

— Кой? Янко Горски ли? — попита калният заек. — Същият, дето ти наложи гърбеца, когато беше заклещена между две дървета? Той ли?

— Ти откъде знаеш? — стъписа се вълчицата.

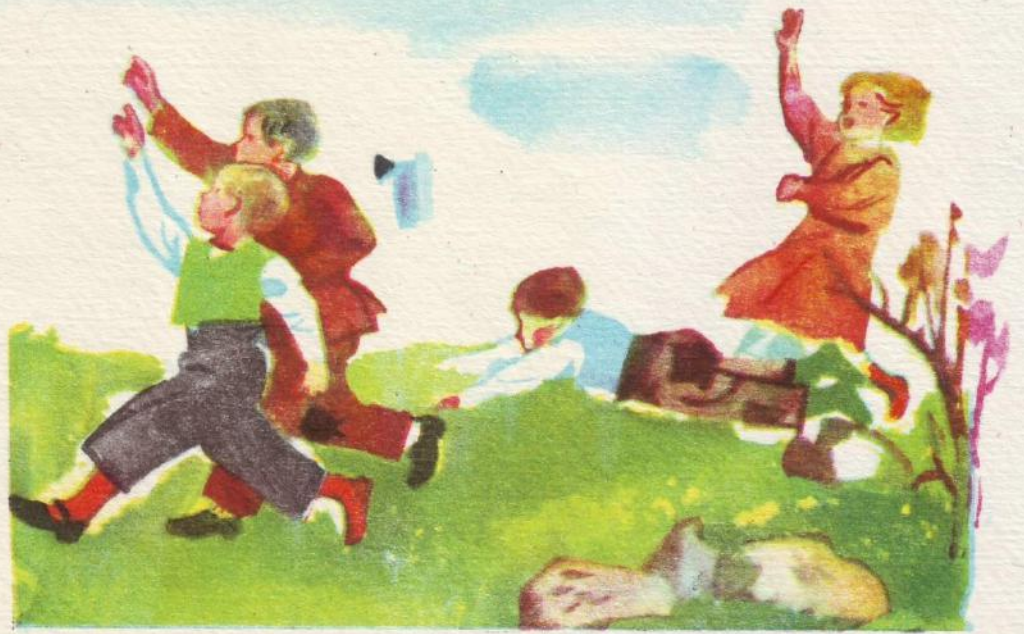
— Цялата гора знае! — извика Янко и захвана да се тресе от смях.

Вълчицата потъна в земята от срам, връцна се назад и — право в дъбовата си хралупа. Скри се при вълчетата и вече не посмя да се покаже денем навън. Когато сегиз-тогиз минеше край хралупата, Янко Горски се провикваше отдалеч:

— Вълчета, у дома ли е майка ви?

Самата вълчица му отговаряше с преправен глас:
— Няма я!
А Янко Горски размахваше заканително юмрука си пред про-
зорчето и отминаваше.

Непослушните деца

Майката пристигна от кладенеца с големи менци на рамо. Тя беше цялата измокрена. Вода шуртеше от дрехите ѝ. Като окачи менците на полицата, простудената жена тръгна към огъня и рече:

— Деца, сторете ми мъничко място да се посгрея, защото съм капнала от умора и от студ. Навън плющи страшен дъжд. Реката приижда. Пак ще вдигне моста. Сторете ми мъничко място!

Четирите деца се бяха наредили край накладения огън и се грееха с разголени крака и с прострени напред зачервени ръце.

Първото се обърна и рече:

— Мамо, аз не мога да ти сторя място. Обувката ми е пробита и си намокрих крака, като се връщах от училище. Трябва хубаво да се натопля.

Второто каза:

— На мен пък калпакът ми тече. Днес в училищната стая като си удряхме калпаците върху пода — моят се пукна. Докато се върна, намокри ми се главата. Пипни, ако не вярваш!

— Аз, майчице, тъй хубаво съм се наместила до батя, че не ми се иска да стана — добави лениво третото дете, момиченцето.

А четвъртото, най-малкото, викна високо:

— Който ходи по дъжда, нека сега мръзне като мокра кошка!

Затоплените деца се засмяха високо и безгрижно, а простудената майка тъжно поклати глава. Без да каже нещо тя влезе в пещника да им замеси хляб. Докато меси хляба в нощвите, мократа ѝ риза залепна на гърба и зъбите ѝ взеха да тракат. Късно през нощта майката запали пещта, метна хлябовете, почака докато се опекаат, извади ги с една лопата, нареди ги на полицата и хвърли отгоре им кожухчето си. Прибра се под юргана. Духна лампата. Децата ѝ сладко спяха, налягали едно до друго, но тя не можа да притвори очи, защото главата ѝ пламна. Залюля я люта треска. Три пъти става да гребе студена вода от менците и да си кваси челото.

На сутринта децата се пробудиха и скочиха. Откачиха менците и разляха всичката вода, докато се измият. Сетне си отчупиха по едно парче мек хляб, мушнаха го в торбите и заминаха за училище. При болната майка остана само най-малкото.

Търколи се денят. Майката не можа да се вдигне. Устните ѝ се напукаха от огъня. След пладне трите деца се върнаха от училище. Блъснаха вратата.

— Ах, мамо, още лежиш, а пък нищичко не си сготвила — укори я момиченцето.

— Мили деца — обади се с прималял глас майката, — много съм болна. Изгоряха ми устата от жажда. Тази сутрин вие сте разлели водата от менците до капка. По-скоро вземете стомната и тичайте на чешмата!

Тогавя се обади първото:

— Нали ти казах, че обувката ми тече.

— Ти забрави, че калпакът ми е пукнат — добави второто.

— Колко си смешна, мамо! — рече момиченцето. Мога ли да хукна по чешмите, когато имам домашно упражнение?

Очите на майката се напълниха със сълзи. Най-малкото, като

видя, че майка му заплака, грабна стомната и се затече навън, ала се спъна на прага и счупи пръстения съд.

Всички деца ахнаха, разшаваха се, отрязаха си още по една порязаница хляб и неусетно се измъкнаха навън да играят. Остана само най-малкото, защото нямаше обувки. То започна да пише с пръст човечета по запотеното стъкло на прозореца.

Болната майка се надигна. Погледна навън през отворената врата и рече:

— Дано се превърна на каквато и да е птичка! Дано ми пораснат криле, че да литна с тях и избягам от тези лоши деца! Аз за тях залъка от устата си давах, а те не пожелаха да ми донесат капка водица.

И мигом стана чудо: изведнъж болната жена се превърна на птичка кукувица. Най-малкото, щом видя, че майка му е вече птичка и размаха крилете си, изскочи навън по чорапи и развика:

— Братчета, сестро, тичайте по-скоро, защото мама стана на птичка и се гласи да бяга от нас.

Тичешком се втурнаха децата, но когато стигнаха пред къщи, майката вече излиташе през отворената врата.

— Къде отиваш, мамо? — попитаха децата в един глас.

— Отивам си! Не ща да живея при вас! Вие сте лоши деца!

— Мамичко — запищяха и четирите, — върни се вкъщи! Ей сега ще ти донесем вода.

— Късно е вече, дечица! Аз не съм човек — нали виждате — птичка съм. Не мога да се върна. Вода ще пия от бистрите ручеи и от планинските езера.

И тя полетя над земята.

Децата се втурнаха с писък след нея. Тя хвърчи над земята, а те тичат по земята.

Девет дни бягаха децата подир кукувицата през нивите, през трънаците, по каменистите поляни. Падаха, ставаха. Нараниха си краката и ръцете. Гърлата им се продраха от викане. Нощем кукувицата кукаше уморена на някое дърво, а децата се сгушваха до дънера под дървото.

На десетия ден птицата размаха криле над една гъста гора и се загуби.

Децата се върнаха в родното си село, но къщата им се видя съвсем пуста, защото я нямаше майка им.

А кукувицата не рачи вече да свие гнездо и отвъди челяд. До ден днешен тя скита по света, кука самотна и снася яйцата си в чужди гнезда.

КРАЙ